

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Vs/3/2019
Identifikačné číslo spisu: 3017200381
Dátum vydania rozhodnutia: 24. novembra 2020
Meno a priezvisko: JUDr. Jozef Milučký
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:3017200381.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veľkom senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Jozefa Milučkého a členov senátu, JUDr. Viery Nevedelovej, JUDr. Judity Kokolevskej, JUDr. Violy Takáčovej, PhD., JUDr. Zdenky Reisenauerovej, JUDr. Jany Zemkovej, PhD. a JUDr. Mariána Trenčana, v právnej veci žalobcu: W.. O. Z., nar. XX.XX.XXXX, bytom W. XXX/XX, B. Z., právne zastúpený: Mgr. Vladimír Karásek, advokát, so sídlom Stred 60/55, 017 01 Považská Bystrica, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa - ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava, v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 48501-2/2017-BA zo dňa 10.08.2017, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č.k. 15Sa/43/2017-56 z 23. apríla 2018, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť z a m i e t a.

Žalobcovi náhradu trov kasačného konania n e p r i z n á v a .

O d ô v o d n e n i e

I.

1. Krajský súd v Trenčíne (ďalej tiež „krajský súd“) rozsudkom č.k. 15Sa/43/2017-56 z 23.04.2018 (ďalej tiež „rozsudok krajského súdu“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 48501-2/2017-BA zo dňa 10.08.2017 (ďalej tiež „rozhodnutie žalovanej“ alebo „preskúmané rozhodnutie“), ktorým žalovaná potvrdila rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu - Sociálnej poisťovne, pobočka Považská Bystrica č. 379-21/2017-PB zo dňa 16.03.2017 (ďalej tiež „prvostupňové rozhodnutie“). Uvedeným rozhodnutím prvostupňový orgán rozhodol, že žalobcovi nezaniklo povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie dňa 31.01.2008, ale povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie (ďalej aj „povinné poistenie“) zaniklo až dňa 30.06.2010.

2. Žalovaná svoje rozhodnutie odôvodnila tým, že dňa 25.11.2005 bola žalobcovi Slovenskou lekárskou komorou vydaná licencia č. L1A/ na výkon samostatnej zdravotníckej praxe v povolani lekárn v odbore: gynekológia a pôrodnictvo, ultrazvuk v gynekológii a pôrodnictve (rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 06.12.2005). Licencia bola pozastavená od 01.01.2015 do 31.12.2015. Podľa názoru žalovanej v prípadoch, ak samostatne zárobkovo činná osoba - lekárn, má platnú licenciu L1A (bez ohľadu na skutočnosť, či ju aj aktívne využíva) a v rozhodujúcom období má príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti vyšší, ako je zákonom stanovená hranica, potom samostatne zárobkovo činnnej osobe - lekárovi povinné sociálne poistenie vzniká, resp. pokračuje.

3. Proti tomuto rozhodnutiu podal riadne a včas žalobu žalobca. Krajský súd rozsudkom z 23.04.2018 žalobu zamietol. V napadnutom rozsudku konštatoval, že podľa § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení účinného k 31.12.2010 (presnejšie od 01.08.2006 do 31.12.2010) (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z.z.“) sa za samostatne zárobkovo činnú osobu (ďalej aj „SZČO“) považovala len tá fyzická osoba, ktorá má oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu, okrem činnosti fyzickej osoby v pracovnom pomere, na ktorej výkon je povinná mať oprávnenie podľa osobitného predpisu. Súčasne platí, že len takto definovanej SZČO vzniká povinné nemocenské a dôchodkové poistenie od 1. júla kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, v ktorom dosiahla príjem vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu. Na strane druhej povinné nemocenské a dôchodkové poistenie zaniká 30. júna kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý sa nedosiahol vyššie uvedený príjem, prípadne aj zánikom oprávnenia na výkon činnosti SZČO alebo vznikom pracovného pomeru pri súčasnom podaní vyhlásenia o nevykonávaní činnosti SZČO (§ 21 ods. 1 a 4 písm. b/). To znamená, že status SZČO v sociálnom poistení počas uvedeného rozhodného obdobia sa zakladal výlučne na držbe oprávnenia na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu bez ohľadu, či táto činnosť sa aj reálne vykonávala. Výnimku z uvedeného predstavovalo jedine oprávnenie na činnosť vykonávanú v rámci pracovného pomeru.

4. Krajský súd ďalej konštatoval, že zdravotnícke povolanie lekára je možné podľa § 3 ods. 4 zákona č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 578/2004 Z.z.“) vykonávať jedine buď v rámci pracovnoprávneho, alebo obdobného pracovného vzťahu (písm. a/) alebo ako podnikanie (písm. b/ až e/) na základe príslušného povolenia alebo licencie. A práve povolenie alebo licenciu podľa § 3 ods. 4 písm. b/ až e/ zákona č. 578/2004 Z.z. treba chápať ako oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného zákona, ktoré je upravené v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. a ktoré jeho držiteľovi zakladá status samostatne zárobkovo činnnej osoby. To je aj dôvod, pre ktorý licenciu na výkon činnosti odborného zástupcu (LIC), ktorej vydávanie upravuje zákon č. 578/2004 Z.z., nemožno považovať za oprávnenie zakladajúce postavenie SZČO, nakoľko nie je výslovne uvedené v ustanovení § 3 ods. 4 písm. b/ až e/ zákona č. 578/2004 Z.z.

5. V súlade s vyššie uvedeným žalobca bol považovaný za SZČO nielen počas trvania povolenia na poskytovanie zdravotníckej starostlivosti, ktoré bolo zrušené dňom 31.01.2008, ale aj po tomto dátume, pretože bol naďalej držiteľom platnej licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (L1A), ktoré sa považuje za oprávnenie na výkon činnosti podľa osobitného zákona (§ 3 ods. 4 písm. c/ v spojení s § 10 a § 68 ods. 1 písm. a/ zákona č. 578/2004 Z.z.), zakladajúce status samostatne zárobkovo činnnej osoby (§ 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z.). A pretože žalobca za roky 2006 až 2008 dosiahol potrebný kvalifikovaný príjem, v súlade s § 21 ods. 1 zákona mu vznikla, resp. trvala povinná účasť na sociálnom poistení aj po 31.01.2008 z dôvodu dosiahnutého príjmu.

6. Na veci nič nemení ani fakt zrušenia povolenia na poskytovanie zdravotníckeho povolania Trenčianskym samosprávnym krajom, podanie odhlášky zo sociálneho poistenia k dátumu 31.01.2008 a následného vykonávania funkcie zodpovedného zástupcu v pracovnom pomere k spoločnosti Boháč, s.r.o. Podstatnou skutočnosťou pre ďalšie trvanie poistenia bola existencia platnej licencie L1A, ktorej sa zrušenie povolenia žiadnym spôsobom nedotklo. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že v súlade s právnou úpravou podľa § 21 ods. 4 písm. b/ sa odhláška zo sociálneho poistenia vzťahovala jedine na rozhodnutie o zrušení povolenia na poskytovanie zdravotnej starostlivosti. V súlade s

právnou úpravou podľa § 21 ods. 4 písm. b/ druhá alternatíva, resp. alinea zákona č. 461/2003 Z.z. sa odhláška zo sociálneho poistenia vzťahovala jedine na rozhodnutie o zrušení povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia. Aby súčasne mohlo dôjsť k uplatneniu tohto zákonného ustanovenia aj vo vzťahu k licencií L1A, muselo by byť naplnené toto ustanovenie v plnom rozsahu, t.j. vrátane podania vyhlásenia žalobcom, že nevykonáva činnosť SZČO na základe tejto licencie, čo sa však nestalo. Za takého vyhlásenie nemožno považovať ani už spomínaný registračný list - odhlášku z poistenia zo dňa 11.06.2008, ktorej dôvodom podania bolo zrušenie povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia a ktorá sa preto mohla vzťahovať len na toto povolenie.

7. Preto ani následný výkon činnosti zodpovedného zástupcu žalobcom v pracovnom pomere z titulu novo vystavenej licencie L1C nemohol viesť k zániku postavenia žalobcu ako SZČO s odkazom na § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. Podľa zákona držba oprávnenia vykonávaného v pracovnom pomere nevyučuje súčasne postavenie SZČO, ak je tá istá osoba držiteľom ďalšieho oprávnenia, ktoré sa nevykonáva v pracovnom pomere, ale ako podnikanie (§ 3 ods. 4 písm. b/ až e/ zákona č. 578/2004 Z.z.). Možno preto uzavrieť, že v prejednávanej veci žalobca na základe dvoch rôznych právnych titulov (oprávnení) mal dva rôzne statusy, t.j. ako SZČO podľa licencie L1A a aj ako zamestnanec spoločnosti s ručením obmedzeným (s.r.o.) v pracovnom pomere na základe licencie L1C v postavení odborného zástupcu. Výnimka spočívajúca v existencii pracovného pomeru a upravená v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z., preto podľa názoru správneho súdu nevyučuje, aby tá istá osoba bola považovaná súčasne za SZČO na základe iného oprávnenia.

8. Proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne podal riadne a včas kasačnú sťažnosť žalobca (sťažovateľ). Navrhol, aby kasačný súd zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Sťažovateľ trval na tom, že všetky zákonom dané podmienky pre zánik sociálneho poistenia boli v jeho prípade splnené. Žalovaná vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti trvala na tom, že držiteľ licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (licencia L1A) je oprávnený priamo na základe tejto licencie vykonávať zdravotnícke povolanie a poskytovať zdravotnú starostlivosť, pričom nadobudnutie postavenia zamestnanca nespôsobuje automaticky zánik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnéj osobe, keďže zákon o sociálnom poistení nevyučuje súbeh poistení.

II.

9. Na najvyššom súde bola vec pridelená senátu 9S pod sp.zn. 9Sžsk/94/2018. Najvyšší súd ako súd kasačný [§ 11 písm. g/ zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“)], konajúci senátom 9S po zistení, že kasačná sťažnosť bola podaná v zákonnej lehote oprávnenou osobou a jej podanie je prípustné, pristúpil k vecnému posúdeniu dôvodnosti kasačnej sťažnosti.

10. Právne posúdenie relevantné pre rozhodnutie danej veci riešil veľký senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „veľký senát“) v uznesení č.k. 1Vs/1/2019 zo dňa 30.04.2019 (ďalej aj „rozhodnutie veľkého senátu“). V uvedenom uznesení veľký senát posudzoval nasledovné otázky:

1. otázka - posúdenie, že licencia L1A vydaná lekárovi na výkon samostatnej zdravotníckej praxe podľa § 10 ods. 2 zákona č. 578/2004 Z.z. nemá charakter oprávnenia na výkon činnosti predpokladaného v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. v znení do 31.12.2010, keď sama o sebe nezakladá jej držiteľovi aj možnosť vykonávať licencovanú činnosť, ktorú môže vykonávať až na základe dohody /zmluvy/ s iným poskytovateľom;

2. otázka - posúdenie, že povinnosťou Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o vzniku alebo zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia poistenca - lekára, v zmysle § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý v spojení s § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. je posudzovať príjmy poistenca - lekára, výlučne vo vzťahu k licencií L1A;

3. otázka - posúdenie, že povinnosťou Sociálnej poisťovne v konaní podľa § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý zákona č. 461/2003 Z.z., začatého z jej podnetu, nemožno prehliadať ústavou zaručené základné právo účastníka konania na riadny proces a vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom (čl. 48 ods. 2 Ústavy SR).

11. Vo vzťahu k prvej otázke veľký senát správneho kolégia v uznesení sp.zn. 1Vs/1/2019 konštatoval, že „podmienky poskytovania zdravotnej starostlivosti fyzickými osobami a právnickými osobami upravuje osobitný predpis, ktorým je zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti zdravotníckych pracovníkoch stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zákonodarca v právnej úprave ustanovenej v § 4 písm. b/ uvedeného zákona za poskytovateľa zdravotnej starostlivosti považuje fyzickú osobu, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (§ 10)...

Z citovanej právnej úpravy zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti vyplýva, že lekár môže vykonávať samostatnú zdravotnú prax (§ 10 ods. 1) na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (§ 68 ods. 1 písm. a/ - licencia L1A, vydaná mu Slovenskou lekárskou komorou (§ 68 ods. 2). Zákonodarca v zákone o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti v § 10 ods. 2 definuje samostatnú zdravotnícku prax zdravotníckych pracovníkov - lekára (§ 10 ods. 1), ako poskytovanie zdravotnej starostlivosti v zdravotníckom zariadení, ktoré prevádzkuje iný poskytovateľ na základe povolenia, ak v odseku 3 nie je ustanovené inak, alebo na inom mieste ako v zdravotníckom zariadení. V dôvodovej správe tohto zákona sa konštatuje, že vo väzbe na § 4 sa definuje samostatná zdravotnícka prax ako jeden zo spôsobov výkonu zdravotníckeho povolania konkrétne na inom mieste ako v zdravotníckom zariadení (v byte chorého, v inom prirodzenom sociálnom prostredí osoby, ktorá vyžaduje poskytovanie zdravotnej starostlivosti) alebo u iného poskytovateľa. Z logického výkladu uvedenej právnej úpravy plynie záver, že lekár môže vykonávať samostatnú zdravotnícku prax na poskytovanie zdravotnej starostlivosti v zdravotníckom zariadení, ktoré prevádzkuje iný poskytovateľ na základe povolenia alebo na inom mieste ako v zdravotníckom zariadení, viažuceho sa k zmluvnému dojednaniu. Pri interpretácii uvedenej právnej úpravy treba posudzovať licenciu lekára L1A vo vzťahu k oprávneniu na výkon činnosti predpokladaného v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z.

12. Na prvú otázku sformuloval veľký senát vo veci 1Vs/1/2019 nasledovnú odpoveď: „Podľa § 10 ods. 2 zákona č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti zdravotníckych pracovníkoch stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov samostatná zdravotnícka prax je poskytovanie zdravotnej starostlivosti v zdravotníckom zariadení, ktoré prevádzkuje iný poskytovateľ na základe povolenia alebo na inom mieste ako v zdravotníckom zariadení, a preto licencia L1A nemá charakter oprávnenia na výkon činnosti predpokladaného v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, keď sama o sebe nezakladá jej držiteľovi aj možnosť vykonávať licencovanú činnosť, ktorú môže vykonávať až na základe dohody/zmluvy s iným poskytovateľom. Pojem samostatná zdravotnícka prax v zmysle § 10 ods. 1 zákona č. 578/2004 Z.z. vykonávaná na základe licencie L1A nie je možné bez ďalšieho stotožniť s pojmom samostatná zárobková činnosť v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. a pojem licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe s pojmom oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu pre účely sociálneho poistenia.“

13. Vo vzťahu k druhej nastolenej otázke veľký senát správneho kolégia v uznesení sp.zn. 1Vs/1/2019 konštatoval, že „podmienky vzniku a zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby zákonodarca ustanovuje v § 21 zákona č. 461/2003 Z.z. v znení neskorších predpisov...

Vychádzajúc zo znenia citovanej právnej normy zákona o sociálnom poistení, predpokladom vzniku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby v zmysle zákona o sociálnom poistení (§ 21) je preukázanie, že posudzovaná osoba spĺňa zákonné podmienky statusu samostatne zárobkovo činnnej osoby definovanej v § 5 písm. c/ tohto zákona v platnom znení a za tým účelom si zadovážiť skutkové zistenia a súčasne preukázanie, že táto osoba v zákonom určenej dobe dosiahla príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu (zákon o dani z príjmov) alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou, ktorý bol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu

uvedeného v § 138 ods. 9. Pri posudzovaní zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia tejto osoby je rozhodujúce, že k 30. júnu kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý jej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu (zákon o dani z príjmov) alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou nebol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 9, ak tento zákon neustanovuje inak. Logickým výkladom uvedenej právnej úpravy plynie záver, že pokiaľ zákonodarca podmieňuje vznik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia povinnej osoby preukázaním statusu samostatne zárobkovo činnnej osoby definovanej v § 5 písm. c/ tohto zákona v platnom znení, tak aj pri posudzovaní príjmu plynúceho z jej podnikania, predpokladá dosahovanie príjmu z jej podnikania ako samostatne zárobkovo činnnej osoby, z čoho plynie záver, že povinná osoba dosiahla príjem z podnikania na základe oprávnenia na výkon samostatne zárobkovo činnnej osoby v zmysle § 5 písm. c/ zákona o sociálnom poistení.“

14. Na druhú otázku sformuloval veľký senát v uznesení sp.zn. 1Vs/1/2019 nasledovnú odpoveď: „Povinnosťou Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o vzniku alebo zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia poistenca - lekára, v zmysle § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý v spojení s § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov je posudzovať príjmy poistenca - lekára, osobitne vo vzťahu k licencií L1A a skúmať či všetky príjmy vykázané v jeho daňovom priznaní v príslušnom zdaňovacom období sú aj príjmami lekára považovaného za samostatne zárobkovo činnnú osobu (SZČO) v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z.“

15. Vo vzťahu k tretej otázke veľký senát v uznesení sp.zn. 1Vs/1/2019 poukázal na právnu úpravu zakotvenú v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a na právnu úpravu obsiahnutú v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8, dojednaný v Ríme dňa 04.11.1950, publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 209/1992 Zb. (ďalej len „Dohovor“), ktorý v súlade s právnou úpravou ustanovenou v čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky má prednosť pred zákonmi a ďalšie zmluvné dokumenty na tento Dohovor nadväzujúce. Uviedol, že: „Citovanú právnu úpravu ustanovenú tak v Ústave Slovenskej republiky ako aj v Dohovore nie je možné opomenúť ani v konaní v zmysle právnej úpravy ustanovenej v § 172 a nasl. zákona o sociálnom poistení začatého z podnetu organizačnej zložky Sociálnej poisťovne v zmysle právnej úpravy ustanovenej v § 184 ods. 8 v spojení s § 185 ods. 4 zákona o sociálnom poistení.“

16. Na tretiu otázku sformuloval veľký senát v uznesení sp.zn. 1Vs/1/2019 nasledovnú odpoveď: „Konanie podľa § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov začaté z podnetu organizačnej zložky Sociálnej poisťovne v zmysle § 184 ods. 8 v spojení s § 185 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z.z. nezbavuje Sociálnu poisťovňu povinnosti zabezpečiť účastníkovi konania ochranu jeho oprávnení, ktoré sú konkretizáciou základného práva na inú právnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, prípadne i základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ktoré mu priznávajú aj medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná v zmysle čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky.“

III.

17. Senát 9S Najvyššieho súdu SR (ďalej len „senát 9S“) konajúc v prejednávanej veci pod sp.zn. 9Sžsk/94/2018, sa nestotožnil so závermi vyjadrenými v rozhodnutí veľkého senátu sp.zn. 1Vs/1/2019 a dospel k záveru, že je potrebné sa od nich odchýliť. Uznesením sp.zn. 9Sžsk/94/2018 zo dňa 23.septembra 2019 preto podľa § 466 ods. 3 veta druhá SSP rozhodol o postúpení veci veľkému senátu. Poukázal pritom na totožnosť právnej úpravy v ustanovení § 466 ods. 3 SSP a v ustanovení § 48 ods. 3 CSP, ako aj na rozhodnutie veľkého senátu občianskoprávneho kolégia sp.zn. 1VCdo/1/2018 zo dňa 07.05.2018, podľa ktorého: „Pre postúpenie veci veľkému senátu nevyplývajú z ustanovenia § 48 CSP žiadne iné podmienky než tie, ktoré sú uvedené v bode 7 tohto odôvodnenia. Postúpeniu veci veľkému senátu preto nebráni okolnosť, že opätovné posúdenie právnej otázky, o ktorej už veľký senát vyjadril názor, prináša riziko prípadného judikatórneho odklonu (zmeny judikatúry), teda iného

posúdenia tejto otázky.“ Podľa názoru senátu 9S postúpenie veci veľkému senátu správneho kolégia je možné, a to aj napriek tomu, že predmetná vec už bola riešená v rozhodnutí veľkého senátu sp.zn. 1Vs/1/2019 zo dňa 30.04.2019.

IV.

Dôvody postúpenia veci veľkému senátu

18. Senát 9S, na rozdiel od názoru veľkého senátu vysloveného v uznesení sp.zn. 1Vs/1/2019, dospel k záveru, že licencia L1A vydaná lekárovi na výkon samostatnej zdravotníckej praxe podľa § 10 ods. 2 zákona č. 548/2004 Z.z. má charakter oprávnenia na výkon činnosti predpokladaného v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. Z textu rozhodnutia veľkého senátu sp.zn 1Vs/1/2019, vzťahujúceho sa k prvej otázke nie je zrejmé, na základe akej úvahy veľký senát dospel k prezentovanému záveru. Chýbajúce argumenty sú nahradené stručným konštatovaním, že licencia L1A nemá charakter oprávnenia na výkon činnosti predpokladaného v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z., pretože možnosť vykonávať licencovanú činnosť má lekár - držiteľ licencie L1A až na základe dohody/zmluvy s iným poskytovateľom.

19. Samostatná zdravotnícka prax je poskytovanie zdravotnej starostlivosti v zdravotníckom zariadení, ktoré prevádzkuje iný poskytovateľ na základe povolenia alebo na inom mieste ako v zdravotníckom zariadení. Licencia L1A oprávňuje lekára vykonávať samostatnú zdravotnícku prax, teda poskytovať zdravotnú starostlivosť v zdravotníckom zariadení prevádzkovanom iným poskytovateľom alebo na inom mieste. Z uvedeného vyplýva, že lekár - držiteľ licencie L1A, je oprávnený bez ďalšieho povolenia alebo súhlasu akéhokoľvek orgánu poskytovať zdravotnú starostlivosť, pričom je ponechané na vôli lekára - držiteľa licencie L1A, uzatvárať dohody/zmluvy s prevádzkovateľmi zdravotníckych zariadení, a teda vybrať si, v ktorom zdravotníckom zariadení, resp. mieste bude zdravotnú starostlivosť poskytovať. Skutočnosť, že prevádzkovateľ zdravotníckeho zariadenia, s ktorým lekár - držiteľ licencie L1A, uzatvára dohodu/zmluvu, je povinný spĺňať podmienky ustanovené zákonom, medzi ktoré patrí aj vydanie povolenia, však s oprávnením na vykonávanie samostatnej zdravotníckej praxe lekára - držiteľa licencie L1A, nijako nesúvisí.

20. Povolenie na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia sa viaže výlučne na osobu prevádzkovateľa zdravotníckeho zariadenia. Zánikom takéhoto povolenia neprestane lekár - držiteľ (licencie L1A), spĺňať podmienky pre vydanie licencie L1A. Splnenie predpokladov pre vydanie licencie L1A lekárom nie je naviazané na vydanie povolenia prevádzkovateľa zdravotníckeho zariadenia. Skutočnosť, že lekár-držiteľ licencie L1A, uzatvára súkromné zmluvy/dohody s prevádzkovateľom zariadenia, ktorý má vydané povolenie, nemožno chápať ako podmienku oprávnenia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe.

Podmienky na výkon samostatnej zdravotníckej praxe musí lekár - držiteľ licencie, splniť na to, aby mu licencia L1A bola vydaná (pred vydaním licencie L1A).

Zmluvu/dohodu s prevádzkovateľom zdravotníckeho zariadenia uzatvára následne, po tom, čo spĺňa podmienky na výkon zdravotníckej praxe (po vydaní licencie L1A).

21. Pod pojmom oprávnenie na vykonávanie činností je podľa názoru senátu 9S potrebné rozumieť povolenie, súhlas s vykonávaním určitej činnosti. V danom prípade takéto povolenie, súhlas s výkonom činnosti, vydáva Slovenská lekárska komora po tom, čo zistí, že lekár spĺňa odborné a iné zákonom ustanovené predpoklady na vykonávanie samostatnej zdravotníckej praxe. Skutočnosť, že lekár na základe tohto povolenia, súhlasu s výkonom činnosti môže uzatvárať dohody/zmluvy, od ktorých závisí, kde takúto činnosť bude vykonávať, však na povolenie, súhlas udelený lekárskou komorou, vplyv nemá. Po splnení zákonných podmienok je iba na vôli držiteľa oprávnenia, akým spôsobom a kde bude výkon činnosti realizovať. Z uvedeného predstavuje výnimku iba oprávnenie, ktoré je potrebné na výkon činnosti v pracovnom pomere. V prípade licencií lekárov je však nesporné, že lekár nepotrebuje na výkon činnosti v pracovnom pomere licenciu L1A. Na výkon lekárskeho povolania v pracovnom pomere Slovenska lekárska komora vydáva licenciu L1B.

22. V tejto súvislosti senát 9S poukázal na situáciu iných povolání a činností, napríklad na výklad, ktorý uviedol najvyšší súd v súvislosti so živnostníkmi: „vznik a aj zánik povinného sociálneho poistenia samostatne zárobkovo činné osoby je naviazaný na zákonom predpokladané skutočnosti, a to na existenciu oprávnenia na vykonávanie podnikateľskej činnosti a na prekročenie zákonom stanovenej hranice príjmu z podnikania za predchádzajúci kalendárny rok. Vznikom oprávnenia na podnikanie nadobúda fyzická osoba status samostatne zárobkovo činné osoby a súčasne s tým aj povinnosti vyplývajúce z povinného sociálneho poistenia, pričom toto poistenie zaniká zo zákona dňom zániku oprávnenia na podnikanie.“ (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp.zn. 1Sžso/16/2016 z 27.06.2017).

23. Senát 9S poukázal tiež na situáciu advokátov, u ktorých aj po zmene formy výkonu advokácie zostal zachovaný status SZČO. Najvyšší súd v rozsudku sp.zn. 7Sžso/53/2010 z 30.06.2011, nesúhlasil s názorom žalobcu, že slovné spojenie „oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu“ v ustanovení § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. predpokladá aj možnosť držiteľa tohto oprávnenia regulovanú činnosť vo vlastnom mene a na vlastný účet vykonávať (materiálna stránka výkonu činnosti), pretože to z ustanovenia § 5 písm. c/ zákona č. 46/2003 Z.z. nevyplýva. Naopak, z predmetného ustanovenia vyplýva, že vymedzenie pojmu samostatne zárobkovo činná osoba je odvodené len od samotného oprávnenia vykonávať túto činnosť. Takýto výklad považoval Ústavný súd Slovenskej republiky za ústavne konformný (viď. uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky PL z. ÚS 1/2015).

24. Odlišná situácia je v prípade sprostredkovateľov poistenia a sprostredkovateľov zaistenia podľa zákona č. 340/2005 Z.z. o sprostredkovaní poistenia a sprostredkovaní zaistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, kde zápis a vydané osvedčenie o zápise do registra sprostredkovateľov plní registračnú funkciu, ale nemá povahu oprávnenia podľa § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp.zn. 7Sžso/20/2011 z 15.12.2011). V tomto prípade vykonávali sprostredkovatelia činnosť ako obchodní zástupcovia, u ktorých sa status SZČO odvodzoval od § 5 písm. f/ zákona č. 461/2003 Z.z. účinnom do 31.12.2010. Zápis do registra sa vykonal a osvedčenie o ňom sa vydalo až po uzatvorení dohody o obchodnom zastúpení s konkrétnou poisťovňou, pričom poisťovňa bola povinná do 30 dní od skončenia platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení podať návrh na zrušenie zápisu výlučného sprostredkovateľa v registri a Národná banka Slovenska bola povinná zrušiť tento zápis. Z uvedeného vyplýva, že uzavretie zmluvy v tomto prípade bolo podmienkou pre vydanie osvedčenia. Uzavretie zmluvy s prevádzkovateľom zdravotníckeho zariadenia však podmienkou na vydanie licencie L1A nie je. Vo vyššie uvedenom rozsudku najvyšší súd vyjadril názor, že z toho istého oprávnenia a tej istej činnosti nemôžu vzniknúť dve poistenia. V prípade, ak sprostredkovateľ je poistený ako SZČO podľa § 5 písm. f/ zákona č. 461/2003 Z.z. účinnom do 31.12.2010, nemôže byť z tejto činnosti poistený aj podľa § 5 písm. c/. Podľa názoru senátu 9S v prípade lekárov ide o odlišnú situáciu, keďže lekárovi - poisťencovi, ako držiteľovi viacerých licencií v relevantnom období vzniklo poistenie z dvoch rôznych oprávnení, čo zákon č. 578/2004 Z.z. nevyučuje.

25. V prípade držiteľov licencií L1A je naplnená formálna aj materiálna stránka oprávnenia na výkon činnosti, pretože neexistuje žiadna vonkajšia prekážka nezávislá od vôle držiteľa licencie, ktorá by mu bránila vykonávať samostatnú zdravotnícku prax, teda poskytovať zdravotnú starostlivosť v zdravotníckom zariadení prevádzkovanom iným poskytovateľom alebo na inom mieste. Skutočnosť, že sa držiteľ licencie L1A rozhodne uvedenú licenciu nevyužívať, neznamená reálnu nemožnosť. Na to, aby licencia L1A nebola oprávnením podľa § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2010, by musela existovať objektívna nemožnosť vykonávať činnosť, ktorá nespočíva v konaní, resp. nekonaní držiteľa oprávnenia. Veľký senát sa vo svojom skoršom rozhodnutí uvedenými argumentami nezaoberal.

V.

26. Senát 9S nesúhlasil ani s názorom veľkého senátu uvedenom v uznesení sp.zn. 1Vs/1/2019 v odpovedi na druhú otázku, podľa ktorého je Sociálna poisťovňa povinná posudzovať príjmy lekára

osobitne vo vzťahu k licenci L1A a skúmať, či všetky príjmy vykázané v jeho daňovom priznaní v príslušnom období sú príjmami lekára považovaného za SZČO. Naopak, zastáva názor, že v súvislosti s odpoveďou na druhú otázku veľký senát pristúpil k výkladu zákona, ktorý nie je prípustný.

27. V tejto súvislosti poukázal na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp.zn. III.ÚS 274/07 k zásadám interpretácie noriem správneho práva, v ktorom uviedol: „Orgány aplikujúce správne právo a spomedzi nich osobitne sudcovia pri rozhodovaní v správnom súdnictve sú oprávnení nedostatky zákonnej právnej úpravy svojím výkladom odstraňovať. Takéto odstraňovanie však nemožno považovať za legislatívnu činnosť, ktorá by narúšala ústavný princíp trojdelenia štátnej moci. Sudca pri interpretácii normy správneho práva nesmie tvoriť, ale môže odhaľovať a formulovať vzťahy medzi jednotlivými právnymi normami vychádzajúc z účelu a zmyslu právnej úpravy. Jedinou požiadavkou, ktorá je pri tom na sudcu kladená, je ústavná konformita výkladu (čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky).“.

28. Súd nesporne môže poskytnúť výklad právnej normy, ktorý ide nad rámec doslovného znenia textu a zapĺňať tak medzery v práve. Aby mohlo byť využité toto oprávnenie, však musí existovať medzera v práve, ktorú treba výkladom vyplniť. Senát 9S je toho názoru, že súd nie je oprávnený odmietnuť aplikáciu jasného a vnútorne nerozporného ustanovenia zákona. Dôvody, pre ktoré by toto oprávnenie súd mohol využiť, sformuloval ústavný súd v náleze sp.zn. III.ÚS 341/07, v ktorom uviedol: „Súd môže, ba dokonca sa musí od doslovného znenia právneho textu odchyliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky). V takýchto prípadoch sa musí zároveň vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii.“ V danom prípade však odklon od znenia textu zákona nie je odôvodnený ani jednou z uvedených požiadaviek.

29. Povinnosť Sociálnej poisťovne skúmať pôvod príjmov poistencov - lekárov, nemožno vyvodiť zo žiadneho ustanovenia zákona č. 461/2003 Z.z. Naopak, Sociálna poisťovňa vychádza z oznámenia Daňového riaditeľstva SR podľa § 233 ods. 6 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z.z.

30. Z ustanovenia § 14 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z.z. vyplýva, že zákonodarca ustanovuje pre vznik poistenia iba dve podmienky - status SZČO a príjem tejto SZČO z podnikania a z inej samostatne zárobkovej činnosti alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatne zárobkovou činnosťou vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu. Uvedený názor bol potvrdený napríklad v rozsudku najvyššieho súdu sp.zn. 9Sžsk/92/2017, sp.zn. 7Sžso/10/2016, sp.zn. 1Sžso/16/2016. Podmienka, aby tento príjem bol z konkrétnej činnosti SZČO, v zákone uvedená nie je.

31. Z ustanovení zákona č. 461/2003 Z.z., ktorý upravuje oprávnenia a povinnosti Sociálnej poisťovne pri výkone sociálneho poistenia, nevyplýva oprávnenie posudzovať príjmy uvedené v daňovom priznaní poistencov. Pokiaľ by bolo zámerom zákonodarcu, aby Sociálna poisťovňa prešetrovala príjmy poistencov, muselo by oprávnenie na takúto činnosť byť ustanovené v zákone alebo by musela byť zabezpečená povinnosť Finančného riaditeľstva SR predkladať údaje Sociálnej poisťovni v takej kvalite, aby bolo možné na účely sociálneho poistenia príjmy poistencov posudzovať. Ak teda zákonodarca nevybavil Sociálnu poisťovňu oprávnením na zisťovanie príjmu, potrebným materiálnym a personálnym vybavením, možno dovodiť, že zákonodarca nepredpokladal výkon takejto činnosti Sociálnej poisťovne.

32. Z hľadiska subjektov interpretácie práva rozlišujeme medzi iným aj výklad autentický, pod ktorým sa rozumie výklad právnej normy tým štátnym orgánom, ktorý ju vytvoril. Hoci takýto výklad nie je pre súd záväzný, bližšie objasňuje, čo viedlo zákonodarcu k tvorbe určitej právnej normy. Gestorom právnych predpisov v oblasti práva sociálneho zabezpečenia je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Senát 9S považuje za potrebné prihliadať na odpoveď na interpeláciu č. 18 ministra práce, sociálnych vecí a rodiny poslancom Národnej rady SR vo veci problematiky platenia odvodov za licencie Slovenskej lekárskej komory (parlamentná tlač č. 487), podľa ktorej: „Podľa zákona č. 578/2014 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej povolanie môže

fyzická osoba vykonávať okrem iného na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (L1A), ktorú vydáva Slovenská lekárska komora a na základe povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia, ktoré vydáva samosprávny kraj. Obidve oprávnenia zakladajú status samostatne zárobkovo činnnej osoby na účely sociálneho poistenia.“.

33. Na základe uvedeného senát 9S dospel k záveru, že Sociálna poisťovňa nemá povinnosť skúmať či príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu, alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou, vykázaný v daňovom priznaní, je príjem získaný využívaním licencie L1A. Rozhodujúca pre vznik, resp. trvanie poistenia je iba výška tohto príjmu, vykázaného v daňovom priznaní. Výklad uvedený v rozhodnutí veľkého senátu preto nepovažuje za taký, ktorý odstraňuje nedostatky právnej úpravy. V uvedenom prípade výklad, ktorý poskytol veľký senát podľa názoru senátu 9S ide nad rámec vyplňania medzier v právnom poriadku a možno ho považovať za legislatívnu činnosť, ktorá nie je v súlade s princípom trojdelenia štátnej moci.

VI.

34. So všeobecnou formuláciou odpovede, ktorú uviedol veľký senát na tretiu otázku, senát 9S v celom rozsahu súhlasil, avšak nesúhlasil so spôsobom, akým bol uvedený záver aplikovaný v danom prípade na prejednávanú vec. V odpovedi veľkého senátu nie je výslovne napísané, že v danom prípade Sociálna poisťovňa práva účastníka správneho konania porušila. Z kontextu prejednávanej veci sa možno domnievať, že senát 10S ako aj veľký senát považovali za nesprávny postup Sociálnej poisťovne, ktorým ako prvý úkon v konaní doručila účastníkovi správneho konania prvostupňové rozhodnutie. Bližšie zdôvodnenie, v čom spočíva porušenie práv, v rozhodnutí veľkého senátu absentuje. Senát 9S súhlasí, že Sociálna poisťovňa má povinnosť zabezpečiť ochranu práv priznaných čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 48 ods. 2 ústavy, avšak v prejednávanom prípade podľa jeho názoru tieto práva účastníka porušené neboli. Postup Sociálnej poisťovne nepovažuje ani za v rozpore s čl. 6 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

35. V dôvodovej správe k zákonu o sociálnom poistení je uvedené, že vzhľadom na verejnoprávny charakter Sociálnej poisťovne sa navrhuje, aby sa v konaní vo veciach sociálneho poistenia postupovalo výlučne podľa tohto zákona. Použitie všeobecného predpisu o správnom konaní - zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) zákonodarca vylúčil (§ 172 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z.). Z uvedeného je zrejmé, že zákonodarca si uvedomoval, že konanie v sociálnych veciach vykonávané Sociálnou poisťovňou nie je typickým správnym konaním, a má preto svoju osobitnú právnu úpravu v zákone o sociálnom poistení. Senát 9S súhlasí s tým, že práva účastníka správneho konania vo veciach, v ktorých koná Sociálna poisťovňa, garantované ústavou, musia byť zachované. Domnieva sa však, že pri posudzovaní reálneho naplnenia ústavných práv zaručených čl. 46 ods. 1 a predovšetkým čl. 48 ods. 2 ústavy je potrebné prihliadať na špecifický charakter konaní podľa zákona o sociálnom poistení. Zákon o sociálnom poistení umožňuje začať Sociálnej poisťovni konanie na podnet organizačnej zložky, ktoré je v takomto prípade začaté urobením prvého úkonu voči účastníkovi konania. Zákon o sociálnom poistení bližšie nešpecifikuje, o aký úkon má ísť. Nevyklučuje teda, aby prvým úkonom bolo aj doručenie rozhodnutia. V danom prípade ide o konanie o zániku sociálneho poistenia v spornom prípade (§ 178 ods. 1 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z.z.), v ktorom Sociálna poisťovňa vydala rozhodnutia na základe údajov poskytnutých jej Slovenskou lekárskou komorou (o existencii platnej licencie L1A) a daňovým riaditeľstvom, resp. od 01.01.2012 Finančným riaditeľstvom SR (o výške príjmu z podnikania a z inej samostatne zárobkovej činnosti). Považujeme za potrebné poukázať na skutočnosť, že v prípade rozhodnutia o vzniku, prerušení a zániku poistenia ide o rozhodnutie deklaratórne, pretože tieto skutočnosti nastávajú priamo po splnení zákonom predpokladaných podmienok.

36. Skutočnosť, že Sociálna poisťovňa pri rozhodovaní vychádzala iba z údajov zistených od iných osôb ako je účastník konania, pokiaľ rozsah získaných údajov postačoval na závery vyslovené v jej rozhodnutí (že podmienky pre zánik poistenia boli splnené neskôr ako to tvrdil účastník), podľa

názoru senátu 9S nemožno považovať za porušenie práva účastníka konania na inú právnu ochranu. Zákon o sociálnom poistení neustanovuje povinnosť Sociálnej poisťovni upovedomiť účastníka o začatí správneho konania, ako to ukladá správny poriadok. Taktiež zákon o sociálnom poistení neukladá Sociálnej poisťovni povinnosť pred vydaním rozhodnutia dať možnosť vyjadriť sa účastníkovi konania k podkladom, prípadne navrhnúť doplnenie. Rovnaký právny názor prijal aj najvyšší súd v uznesení sp.zn. 7Sžo/20/2010 z 24.02.2011. V konaní o predpísaní poistného, resp. penále platí obdobný princíp, kedy sa účastník dozvie o začatí konania až dorúčením rozhodnutia. Záver veľkého senátu sa vyslovene vzťahuje iba na konanie podľa § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý zákona č. 461/2003 Z.z., avšak vzhľadom na podobný princíp uplatňovaný v iných konaniach nie je zrejmé, či záver vyslovený veľkým senátom o porušení práv je potrebné aplikovať aj na tieto iné konania, a ak nie, v čom je konanie o vzniku, prerušení a zániku poistenia v sporných prípadoch odlišné.

37. V danom prípade účastník konania, ktorému bolo začatie konania oznámené až v momente doručenia prvostupňového rozhodnutia, je oprávnený vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam pred nadobudnutím právoplatnosti rozhodnutia, a to v rámci odvolacieho konania, ktoré tvorí s prvostupňovým konaním jeden celok. Prvostupňový správny orgán má možnosť oboznámiť sa s námietkami a tieto vyhodnotiť a v prípade dôvodnosti sám o odvolaní rozhodnúť podľa § 217 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. Pokiaľ tak prvostupňový orgán neurobí, postúpi odvolanie na rozhodnutie druhostupňovému orgánu, ktorý je povinný sa s námietkami účastníka riadne vysporiadať.

38. Odvolacie konanie v správnom konaní tvorí jeden celok s prvostupňovým konaním, a teda účastníci konania môžu až do vydania rozhodnutia o odvolaní uvádzať nové skutočnosti a navrhovať dôkazy. V odvolacom konaní taktiež platí, že odvolací orgán je oprávnený a súčasne povinný preskúmať napadnuté rozhodnutie v celom rozsahu. Odvolací orgán preskúmava zákonnosť postupu prvostupňového orgánu, ako aj zákonnosť a vecnú správnosť rozhodnutia. Z uvedeného vyplýva, že bez ohľadu na to, aké námietky uvedie účastník konania v odvolaní, odvolací orgán je povinný preskúmať napadnuté rozhodnutie v celom rozsahu. (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp.zn. 4Sžo/240/2015).

VII.

Právne posúdenie

K statusu samostatne zárobkovo činnnej osoby na základe oprávnenia na vykonávanie činností v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení platnom do 31.12.2010

39. Podľa § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. v znení platnom do 31.12.2010 samostatne zárobkovo činná osoba podľa tohto zákona je fyzická osoba, ktorá má oprávnenie na vykonávanie činností podľa osobitného predpisu okrem činnosti fyzickej osoby v pracovnom pomere, na ktorej výkon je povinná mať oprávnenie podľa osobitného predpisu.

40. Podľa § 3 ods. 1 zákona č. 578/2004 Z.z. zdravotnícke povolanie je súbor pracovných činností, ktoré vykonáva zdravotnícky pracovník (§ 27) pri

- a) poskytovaní zdravotnej starostlivosti,
- b) ochrane zdravia ľudí,
- c) lekárskej posudkovej činnosti,
- d) zaobchádzaní s liekmi a zdravotníckymi pomôckami,
- e) výkone kontroly poskytovania zdravotnej starostlivosti, ochrany zdravia ľudí a lekárskej posudkovej činnosti a pri výkone dohľadu nad zdravotnou starostlivosťou.

41. Podľa § 3 ods. 4 zákona č. 578/2004 Z.z. zdravotnícke povolanie sa vykonáva

- a) v pracovnoprávnom vzťahu alebo v obdobnom pracovnom vzťahu,
- b) na základe povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia (ďalej len „povolenie“) (§ 11) alebo povolenia vydaného podľa osobitného predpisu,
- c) na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (§ 10),

- d) na základe licencie na výkon lekárskej posudkovej činnosti (§ 7a) alebo
- e) na základe živnostenského oprávnenia podľa osobitného predpisu.

42. Podľa § 4 zákona č. 578/2004 Z.z. poskytovateľ je

- a) fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe
 - 1. povolenia (§ 11) alebo povolenia na poskytovanie lekárskej starostlivosti podľa osobitného predpisu alebo
 - 2. živnostenského oprávnenia podľa osobitného predpisu, alebo
- b) fyzická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (§ 10),
- c) fyzická osoba-podnikateľ alebo právnická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe povolenia na prevádzkovanie prírodných liečebných kúpeľov alebo povolenia na prevádzkovanie kúpeľnej liečebne podľa osobitného predpisu.

43. Podľa § 10 ods. 1 zákona č. 578/2004 Z.z samostatnú zdravotnícku prax môžu vykonávať zdravotnícki pracovníci v povolani lekárske, zubný lekár, sestra, pôrodná asistentka, fyzioterapeut, liečebný pedagóg, logopéd, psychológ a masér. Na výkon samostatnej zdravotníckej praxe sa vyžaduje licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe [§ 68 ods. 1 písm. a)].

44. Podľa § 10 ods. 2 zákona č. 578/2004 Z.z. samostatná zdravotnícka prax podľa odseku 1 je poskytovanie zdravotnej starostlivosti v zdravotníckom zariadení, ktoré prevádzkuje iný poskytovateľ na základe povolenia, ak v odseku 3 nie je ustanovené inak, alebo na inom mieste ako v zdravotníckom zariadení.

45. Podľa § 68 ods. 1 zákona č. 578/2004 Z.z. licencie sa vydávajú

- a) na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (§ 10) zdravotníckym pracovníkom v povolani lekárske, zubný lekár, sestra, pôrodná asistentka, fyzioterapeut, liečebný pedagóg, logopéd, psychológ, špeciálny pedagóg a masér,
- b) na výkon zdravotníckeho povolania [(§ 3 ods. 1 písm. a)] zdravotníckym pracovníkom v povolani lekárske, zubný lekár, farmaceut, sestra, pôrodná asistentka, fyzioterapeut, liečebný pedagóg, logopéd, psychológ, špeciálny pedagóg, biológ, verejný zdravotník, fyzik, chemik, genetik, technik laboratórnej medicíny, medicínsko-technický laborant, zdravotnícky laborant, farmaceutický laborant, rádiologický asistent, zdravotnícky záchranár, dentálna hygienička, asistent hygieny a epidemiológie, asistent výživy,
- c) na výkon odborného zástupcu zdravotníckym pracovníkom v povolani zubný lekár, farmaceut, sestra, pôrodná asistentka, fyzioterapeut, verejný zdravotník, zdravotnícky laborant, nutričný terapeut, dentálna hygienička, rádiologický technik, zdravotnícky záchranár, technik pre zdravotnícke pomôcky, farmaceutický laborant, ortopedický technik, logopéd, psychológ, liečebný pedagóg, fyzik a laboratórny diagnostik,
- d) na výkon lekárskej posudkovej činnosti podľa § 7a zdravotníckym pracovníkom v povolani lekárske.

46. Zákonodarca už v ustanovení § 3 ods. 4 zákona č. 578/2004 Z.z. rozlišuje u lekárov medzi výkonom zdravotníckeho povolania na základe povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia alebo povolenia vydaného podľa osobitného predpisu [písm. b)] a na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe [písm. c)].

47. Jednou z podmienok na vydanie povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia (napr. ambulancie) právnickej osobe, napr. spoločnosti s ručením obmedzeným [§ 12 ods. 3 písm. a/ zákona č. 578/2004 Z.z.] je, že právnická osoba má určeného odborného zástupcu s licenciou na výkon činnosti odborného zástupcu [§ 68 ods. 1 písm. c/], teda s tzv. licenciou LIC.

48. Jednou z podmienok na vydanie povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia (napr. ambulancie) fyzickej osobe [§ 12 ods. 3 písm. a/ zákona č. 578/2004 Z.z.] je licencie L1B, t.j. licencie na výkon zdravotníckeho povolania [§ 68 ods. 1 písm. b/].

49. Pojem „povolenie“ uvedený v § 4 písm. a/ bod 1. a § 11 zákona č. 578/2004 Z.z. je potrebné vykladať v kontexte s ustanovením § 3 ods. 4 písm. b/ tohto zákona, teda tak, že pod povolením sa rozumie povolenie na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia (ambulantnej zdravotnej starostlivosti, ústavnej zdravotnej starostlivosti).

50. Povolenie príslušný orgán vydá fyzickej osobe, ak má licenciu na výkon zdravotníckeho povolania, tzv. licenciu L1B [§ 12 ods. 2 písm. a/ zákona č. 578/2004 Z.z.] a právnickej osobe, ak má určeného odborného zástupcu s licenciou na výkon činnosti odborného zástupcu v tom povolaní, v ktorom má poskytovateľ prevažne poskytovať zdravotnú starostlivosť - tzv. licenciu L1C [§ 12 ods. 3 písm. a/ zákona č. 578/2004 Z.z.]

51. Licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe vydaná podľa § 68 ods. 1 písm. a/ zákona č. 578/2004 Z.z. (ďalej aj „licencia L1A“) nie je podmienkou na vydanie povolenia podľa § 12 zákona č. 578/2004 Z.z. Ide o licenciu, ktorá nie je žiadnym spôsobom viazaná na povinnosť držby licencie L1B alebo L1C, súčasne však držba licencie L1A nevyklučuje, aby lekár bol držiteľom aj licencií L1B a L1C.

52. Veľký senát sa stotožňuje s názorom, že licencia L1A oprávňuje lekára vykonávať samostatnú zdravotnícku prax, teda poskytovať zdravotnú starostlivosť v zdravotníckom zariadení prevádzkovanom iným poskytovateľom alebo na inom mieste, a že lekár - držiteľ licencie L1A, je oprávnený bez ďalšieho povolenia alebo súhlasu akéhokoľvek orgánu poskytovať zdravotnú starostlivosť. Iba na jeho vôľu je ponechané či uvedenú licenciu bude aj využívať, a teda, či bude uzatvárať dohody/zmluvy o výkone zdravotnej starostlivosti s inými prevádzkovateľmi zdravotníckych zariadení a vybrať si, v ktorom zdravotníckom zariadení, resp. inom mieste (napr. v byte chorého, v inom prirodzenom sociálnom prostredí osoby, ktorá vyžaduje poskytovanie zdravotnej starostlivosti) bude zdravotnú starostlivosť poskytovať. V prípade poskytovania zdravotnej starostlivosti na základe licencie L1A ide o tzv. „návštevnú službu“. Samotná skutočnosť, že prevádzkovateľ zdravotníckeho zariadenia, s ktorým lekár - držiteľ licencie L1A, uzatvára dohodu/zmluvu, je povinný spĺňať podmienky ustanovené zákonom, medzi ktoré patrí aj vydanie povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia s oprávnením na vykonávanie samostatnej zdravotníckej praxe lekára - držiteľa licencie L1A, nijako nesúvisí.

53. Povolenie na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia sa viaže výlučne na osobu prevádzkovateľa zdravotníckeho zariadenia. Zánikom povolenia neprestane lekár, ktorý je držiteľom licencie L1A, spĺňať podmienky pre vydanie tohto druhu licencie. Splnenie predpokladov pre vydanie licencie L1A lekárom nie je naviazané na vydanie povolenia prevádzkovateľa zdravotníckeho zariadenia. Skutočnosť, že lekár-držiteľ licencie L1A uzatvára súkromné zmluvy/dohody s prevádzkovateľom zariadenia, ktorý má vydané povolenie, nemožno chápať ako podmienku oprávnenia na výkon zdravotníckej praxe. Podmienky na výkon samostatnej zdravotníckej praxe musí lekár splniť na to, aby mu licencia L1A bola vydaná (pred vydaním licencie L1A). Zmluvu/dohodu s prevádzkovateľom zdravotníckeho zariadenia uzatvára následne, po tom, čo spĺňa podmienky na výkon zdravotníckej praxe, teda po vydaní licencie L1A.

54. Veľký senát sa stotožňuje s názorom senátu 9S, že pod pojmom oprávnenie na vykonávanie činností v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. v znení platnom do 31.12.2010 je potrebné rozumieť povolenie, súhlas s vykonávaním určitej činnosti, ktoré vydáva Slovenská lekárska komora po tom, čo zistí, že lekár spĺňa odborné a iné zákonom ustanovené predpoklady na vykonávanie samostatnej zdravotníckej praxe. Skutočnosť, že lekár na základe tohto povolenia, súhlasu s výkonom činnosti (licencie L1A) môže uzatvárať dohody/zmluvy, od ktorých závisí, kde takúto činnosť bude vykonávať, na existenciu povolania udeleného lekárskou komorou, vplyv nemá. Po splnení zákonných podmienok je iba na vôľu držiteľa oprávnenia, akým spôsobom a kde bude výkon činnosti realizovať, pričom zo strany verejnej moci u držiteľa licencie L1A žiadny ďalší úkon (napr. povolenie vykonávať činnosť u konkrétneho poskytovateľa, registráciu a pod.) nie je potrebný.

55. Licenciu L1A nepotrebuje lekár v pracovnom pomere u poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Na výkon povolania lekára v pracovnom pomere Slovenska lekárska komora vydáva licenciu L1B.

56. Ak sa lekár rozhodne poskytovať zdravotnú starostlivosť ako fyzická osoba - podnikateľ, vo svojom mene a na svoj účet vo vlastnom zdravotníckom zariadení [§ 4 písm. a/ bod. 1 zákona č. 578/2004 Z.z.], v takom prípade je licencia L1B predpokladom na vydanie povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia (napr. ambulancie), ktoré vydáva ministerstvo alebo samosprávny kraj. Licencia L1B teda sama o sebe nie je oprávnením na vykonávanie činnosti, ktoré predpokladá ustanovenie § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. v znení platnom do 31.12.2010 - takým oprávnením sa stáva len v spojení s povolením lekára - fyzickej osoby, na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia (ambulancie).

57. Pokiaľ si lekár na účely poskytovania zdravotnej starostlivosti založí spoločnosť s ručením obmedzeným, v takom prípade licencia L1C - licencia na výkon činnosti odborného zástupcu zdravotníckym pracovníkom v povolaní lekár, vydaná podľa § 68 ods. 1 písm. c/ zákona č. 578/2004 Z.z., je predpokladom na vydanie povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia touto právnickou osobou.

58. Je iba na vôli lekára či popri žiadosti o vydanie licencie L1B, požiadaj aj o vydanie licencie L1A, a či sa rozhodne využiť obe licencie a poskytovať zdravotnú starostlivosť základe oboch licencií. Držba licencie L1B ani vstup jej držiteľa do pracovného pomeru s prevádzkovateľom zdravotníckeho zariadenia však nemá žiaden vplyv na právo držiteľa licencie L1A naďalej vykonávať samostatnú zdravotnícku prax.

59. Ak sa lekár ako fyzická osoba - podnikateľ, uvedená v bode 0 tohto rozsudku, rozhodne zmeniť spôsob svojho podnikania a založiť si, napr. spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorá bude prevádzkovateľom zdravotníckeho zariadenia ako právnická osoba, na získanie povolenia podľa § 12 ods. 3 zákona č. 578/2004 Z.z. musí mať táto právnická osoba určeného odborného zástupcu s licenciou na výkon činnosti odborného zástupcu [§ 68 ods. 1 písm. c/ zákona č. 578/2004 Z.z.], teda s tzv. licenciou L1C. Licencia L1C nie je oprávnením na vykonávanie činnosti, ktoré predpokladá ustanovenie § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. Ani držba licencie L1C nie je dôvodom zániku licencie L1A a nie je ani prekážkou toho, aby lekár využíval aj licenciu L1A.

60. Licencie môže Lekárska komora dočasne pozastaviť alebo zrušiť z dôvodov a v rozsahu podľa § 73 a § 74 zákona č. 578/2004 Z.z.

61. Veľký senát sa z vyššie uvedených dôvodov stotožnil s názorom senátu 9S, že v prípade držiteľov licencií L1A je naplnená formálna aj materiálna stránka oprávnenia na výkon činnosti, pretože neexistuje žiadna vonkajšia prekážka nezávislá od vôle držiteľa licencie, ktorá by mu bránila vykonávať samostatnú zdravotnícku prax, teda poskytovať zdravotnú starostlivosť v zdravotníckom zariadení prevádzkovanom iným poskytovateľom alebo na inom mieste. Skutočnosť, že držiteľ licencie L1A uvedenú licenciu nevyužíva, neznamená reálnu nemožnosť jej využívania. Na to, aby licencia L1A nebola oprávnením podľa § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z., by musela existovať objektívna nemožnosť vykonávať činnosť, ktorá nespočíva v konaní, resp. nekonaní držiteľa oprávnenia.

62. Vzhľadom na uvedené držiteľ licencie L1A má postavenie (status) samostatne zárobkovo činnnej osoby v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z.

63. Z uvedených dôvodov veľký senát v konaní vedenom pod sp.zn. 1Vs/3/2019 dospel k záveru, že je potrebné sa odchýliť od záveru veľkého senátu vo veci sp.zn. 1S/1/2019. Na prvú otázku, teda „či licencia L1A vydaná lekárovi na výkon samostatnej zdravotníckej praxe podľa § 10 ods. 2 zákona č. 548/2004 Z.z. má alebo nemá charakter oprávnenia na výkon činnosti predpokladaného v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z.“, uvádza nasledovnú odpoveď:

Licenciu L1A (na výkon samostatnej zdravotníckej praxe) ako samostatné oprávnenie na výkon zdravotníckeho povolania podľa § 3 ods. 4 písm. c/ zákona č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti treba považovať za oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 310/2006 Z.z., na základe ktorého je lekár - držiteľ licencie L1A, považovaný za samostatne zárobkovo činnú osobu na účely zákona o sociálnom poistení.

Vykonávanie zdravotníckeho povolania v pracovnoprávnom vzťahu lekárom, ktorý je držiteľom licencie L1B a ktorý je súčasne stále držiteľom licencie L1A, nie je prekážkou možnosti poskytovať zdravotnú starostlivosť aj na základe licencie L1A, a teda nie je dôvodom, aby držiteľ licencie L1A nebol považovaný za samostatne zárobkovo činnú osobu § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 310/2006 Z.z.

VIII.

K zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia z titulu oprávnenia na vykonávanie činností v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení platnom do 31.12.2010

64. Podľa § 14 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z.z. povinne nemocensky poistená je samostatne zárobkovo činná osoba, ktorej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou bol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 9.

65. Podľa § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnnej osobe vzniká od 1. júla kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý jej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou bol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 9, a zaniká 30. júna kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý jej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou nebol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 9.

66. Podľa § 21 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z.z. hranica príjmu z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti alebo výnosu súvisiaceho s podnikaním a inou samostatnou zárobkovou činnosťou zistená na základe dodatočného daňového priznania, alebo dodatočného platobného výmeru vydaného správcom dane je rozhodujúca na vznik a zánik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia len vtedy, ak má vplyv na aktuálne nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie. Zmena poistenia sa vykoná od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bolo predložené dodatočné daňové priznanie správcovi dane alebo v ktorom správca dane vydal dodatočný platobný výmer.

67. Podľa § 227 ods. 2 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z.z. poistenec a poberateľ dávky sú povinní preukázať skutočnosti rozhodujúce na vznik, trvanie, prerušenie a na zánik sociálneho poistenia.

68. Podľa § 228 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. samostatne zárobkovo činná osoba je povinná, ak tento zákon neustanovuje inak, predložiť príslušnej pobočke do 30. júna kalendárneho roka výpis z daňového priznania vrátane výpisu z opravného daňového priznania za predchádzajúci kalendárny rok; dodatočné daňové priznanie, ktoré má vplyv na vznik a zánik jej nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia v bežnom roku, je povinná predložiť do ôsmich dní od jeho predloženia správcovi dane.

69. Podľa § 228 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. samostatne zárobkovo činná osoba, ktorej je predĺžená lehota na podanie daňového priznania podľa osobitného predpisu, je povinná predložiť do 30. septembra kalendárneho roka príslušnej pobočke výpis z daňového priznania vrátane výpisu z

opravného daňového priznania za predchádzajúci kalendárny rok. Časť vety za bodkočiarkou v odseku 1 platí rovnako.

70. Podľa § 228 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z.z. samostatne zárobkovo činná osoba je povinná prihlásiť sa na nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie najneskôr do ôsmich dní od vzniku týchto poistení a odhlásiť sa z týchto poistení do ôsmich dní od ich zániku.

71. Podľa § 228 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z.z. samostatne zárobkovo činná osoba je povinná plniť povinnosti podľa odsekov 3 a 6 na tlačive alebo inou formou, ktorej obsah a spôsob zasielania určí Sociálna poisťovňa.

72. Podľa § 233 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z.z. správca dane je povinný oznámiť pobočke príslušnej podľa trvalého pobytu

a) fyzickej osoby, ktorá na základe daňového priznania má príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou, meno a priezvisko tejto fyzickej osoby a výšku tohto príjmu alebo výnosu a výšku základu (čiastkového základu) dane z príjmu z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti najneskôr do 30. júna kalendárneho roka alebo najneskôr do 31. októbra kalendárneho roka, ak fyzickej osobe bola predĺžená lehota na podanie daňového priznania podľa osobitného predpisu,

b) fyzickej osoby uvedenej v písmene a/ zmenu základu dane z príjmov z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti, ktorá vyplynula z právoplatného dodatočného platobného výmeru.

73. Status samostatne zárobkovo činnnej osoby (ďalej aj „SZČO“) na základe licencie L1A nie je bez ďalšieho dôvodom vzniku, resp. trvania povinného poistenia SZČO, je však predpokladom vzniku alebo trvania takého poistenia.

74. V tejto súvislosti považuje veľký senát za potrebné zdôrazniť, že ten istý lekár môže byť povinne poistený ako SZČO podľa § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. či už na základe licencie L1A, alebo/aj ako fyzická osoba - držiteľ licencie L1B, na základe povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia; súčasne môže byť povinne poistený aj ako zamestnanec, prípadne aj ako iná SZČO uvedená v § 5 písm. a/, b/, d/ až f/ zákona č. 461/2003 Z.z.

75. Osobitný spôsob vzniku, resp. zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia (ďalej aj „povinné poistenie“) samostatne zárobkovo činnnej osoby upravuje ustanovenie § 21 ods. 2 až 4 zákon č. 461/2003 Z.z.

76. Trvanie a zánik poistenia lekára, ktorý je držiteľom licencie L1A, odo dňa vzniku pracovného pomeru, v ktorom na výkon činnosti je povinný mať oprávnenie podľa osobitného predpisu (licenciu L1B), osobitne upravuje ustanovenie § 21 ods. 4 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z.z.

77. Podľa § 21 ods. 4 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z.z. v znení zákona č. 310/2006 Z.z., účinnom od 01.01.2008 do 31.12.2008, povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnnej osobe uvedenej v § 5 písm. b/ a c/ dňom zániku týchto oprávnení, a samostatne zárobkovo činnnej osobe uvedenej v § 5 písm. c/ odo dňa vzniku pracovného pomeru, v ktorom na výkon činnosti je povinná mať oprávnenie podľa osobitného predpisu, ak od tohto dňa podľa svojho vyhlásenia nevykonáva činnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby uvedenej v § 5 písm. c/.

78. Držiteľovi licencie L1A v zmysle citovaného ustanovenia povinné poistenie môže zaniknúť z troch dôvodov. Prvým dôvodom je príjem v rozhodnom období nižší ako predpokladá ustanovenie § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z.

79. Druhým dôvodom je zánik licencie L1A, kedy povinné poistenie zanikne dňom zániku tejto licencie.

80. Na zánik povinného poistenia držiteľa licencie L1A z tretieho dôvodu, teda z dôvodu vzniku pracovného pomeru sa vzťahuje ustanovenie § 21 ods. 4 písm. b/, časť vety za spojovníkom „a“. To znamená, že z dôvodu vzniku pracovného pomeru u poskytovateľa zdravotníckeho zariadenia, v ktorom lekár musí mať licenciu L1B, môže povinné poistenie lekára ako SZČO z titulu držby licencie L1A zaniknúť iba vtedy, ak držiteľ licencie L1A splní svoju povinnosť podľa § 227 ods. 2 písm. a/ a § 228 ods. 3 a 7 v spojení s § 21 ods. 4 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z.z. a pobočke Sociálnej poisťovne predloží vyhlásenie, že odo dňa vzniku pracovného pomeru nevykonáva činnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby uvedenej v § 5 písm. c/, teda že od uvedeného dňa nevykonáva činnosť na základe licencie L1A (t.j. samostatnú zdravotnícku prax).

81. Keďže zákon č. 461/2003 Z.z. výslovne vyžaduje podanie „vyhlásenia“ podľa § 21 ods. 4 písm. b/ za splnenie tejto povinnosti nemožno považovať podanie Registračného listu - odhlášky, z obsahu ktorého náležitosti vyhlásenia nevyplývajú.

82. Na účely § 21 ods. 4 v spojení s § 228 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z.z. Sociálna poisťovňa vydala a na svojej webovej stránke zverejnila tlačivo „Vyhlásenie samostatne zárobkovo činnnej osoby, že od vzniku pracovného pomeru nevykonáva činnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby, na ktorú má oprávnenie podľa osobitného predpisu.“ Z obsahu tohto tlačiva vyplýva, že sa týka samostatne zárobkovo činnnej osoby podľa § 5 písm. c/ zákona, ktorá vyhlasuje, že od vzniku pracovného pomeru, t. j. „od“ túto činnosť nevykonáva a že toto vyhlásenie podáva ako súčasť Registračného listu FO - odhlášky z povinného nemocenského poistenia a z povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby z dôvodu zániku týchto poistení.

83. Povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie držiteľa licencie L1A teda môže zaniknúť tromi spôsobmi:

- podľa § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. dňom 30. júna kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, za ktorý jej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou (ďalej len „príjem z podnikania“) nebol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 9 tohto zákona, alebo
- podľa § 21 ods. 4, časti vety pred písmenom „a“ zákona č. 461/2003 Z.z. v znení platnom od 01.08.2006 do 31.12.2010 vždy dňom zániku licencie, alebo
- odo dňa vzniku pracovného pomeru s poskytovateľom zdravotnej starostlivosti, v ktorom na výkon činnosti je povinný mať oprávnenie podľa osobitného predpisu, ak (v súlade s § 227 ods. 2 písm. a/ a § 228 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. v spojení s § 21 ods. 4, časti vety za písmenom „a“ tohto zákona) taký lekár predložil pobočke Sociálnej poisťovne vyhlásenie, že od vzniku pracovného pomeru nevykonáva činnosť samostatne zárobkovo činnnej osoby uvedenej v § 5 písm. c/ tohto zákona.

84. Sťažovateľ bol v konaní pred krajským súdom zastúpený advokátom. V žalobe netvrdil a ani nepreukázal, že by žalovanej podal vyhlásenie v znení vyžadovanom ustanovením § 21 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z.z. V žalobe dôvodil výlučne tým, že za také vyhlásenie možno považovať odhlášku z poistenia SZČO ku dňu 31.01.2008 (podanú dňa 11.06.2008).

85. Sťažovateľ po doručení vyjadrenia žalovanej ku kasačnej sťažnosti predložil kasačnému súdu kópiu čestného vyhlásenia zo dňa 21.06.2018, podľa ktorého dňa 11.06.2008 pri podaní odhlášky z poistenia na otázku pracovníčky pobočky, či s podnikaním končí, „vyhlásil, že sa transformuje na spol. Boháč s.r.o. a že ďalej mieni a bude podnikateľ len ako zamestnanec, resp. odborný zástupca poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ktorým bude Boháč, s.r.o. Na meno pracovníčky si však z dôvodu odstupu času nespomína.“

86. V tejto súvislosti veľký senát považuje za potrebné poukázať na to, že v súlade s § 62 ods. 1 v spojení s § 182 ods. 1 písm. b/ SSP možno dôvody žaloby meniť len v lehote podanie žaloby. Po uplynutí tejto lehoty v prípade kvalifikovaného zastúpenia advokátom nemožno na zmenu dôvodov žaloby a v kasačnom konaní novo predkladané listiny prihladať ani v sociálnych veciach. Preto na neskoršie tvrdenie sťažovateľa a predložené čestné vyhlásenie veľký senát v konaní neprihladal.

87. Nad rámec kasačného konania však veľký senát konštatuje, že uvedené čestné vyhlásenie obsahovo nespĺňa požiadavky na vyhlásenie v zmysle § 31 ods. 4 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z.z., z ktorého má byť zrejmé, že od vzniku pracovného pomeru nebude vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (L1A).

IX.

K otázke povinnosti Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o vzniku alebo zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia poistenca - lekára skúmať a posudzovať príjmy poistenca - lekára samostatne vo vzťahu k licencií L1A

88. Podľa 184 ods. 8 zákona č. 461/2003 Z.z. nedávkové konanie sa začína na základe písomnej žiadosti účastníka konania alebo z podnetu organizačnej zložky Sociálnej poisťovne.

89. Podľa § 185 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z.z. konanie, ktoré sa začína na podnet organizačnej zložky Sociálnej poisťovne, je začaté odo dňa, keď príslušná organizačná zložka Sociálnej poisťovne urobila voči účastníkovi konania prvý úkon.

90. Podľa § 172 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2017 na konanie vo veciach sociálneho poistenia sa nevzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní. Všeobecný predpis o správnom konaní sa nevzťahuje ani na konanie vo veciach starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom.

91. Podľa § 172 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. v znení účinnom do 31.12.2017 v konaní vo veciach sociálneho poistenia a vo veciach starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom rozhoduje o právach a povinnostiach účastníkov právnych vzťahov sociálneho poistenia a účastníkov právnych vzťahov starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom Sociálna poisťovňa.

92. Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

93. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

94. Ustanovenie § 178 zákona č. 461/2003 Z.z. vymedzuje pôsobnosť pobočky Sociálnej poisťovne, okrem iného rozhodovať v prvom stupni o vzniku, prerušení a zániku sociálneho poistenia v sporných prípadoch [ods.1, písm. a/ bod. 1.]. Podľa § 179 ods. 1 písm. b/ tohto zákona do pôsobnosti ústredia patrí rozhodovať v druhom stupni vo veciach, o ktorých rozhodovať v prvom stupni patrí do pôsobnosti pobočky.

95. Ustanovenie § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. viaže vznik, resp. zánik povinného poistenia ktorejkoľvek samostatne zárobkovo činnnej osoby uvedenej v § 5 tohto zákona, teda nielen osoby uvedenej v § 5 písm. c/ na vyšší, resp. nižší príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 9 zákona. Podmienka, aby tento príjem bol konkrétne z činnosti lekára na základe licencie L1A, v zákone uvedená nie je.

96. V predmetnej veci žalovaná v napadnutom rozhodnutí dôvodila, že „ak samostatne zárobkovo činná osoba - lekár má platnú licenciu L1A (bez ohľadu na to či ju aj aktívne využíva) a v rozhodujúcom období má príjem z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti vyšší, ako je

zákonom stanovená hranica, samostatne zárobkovo činnej osobe - lekárovi povinné sociálne poistenie vzniká, resp. pokračuje.“

97. Žalovaná záver o trvaní poistenia z titulu samostatnej zárobkovej činnosti odôvodnila

a) tak existenciou licencie L1A

b) ako aj príjmom z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti v zákonom predpokladanej výške, a to na základe žalobcom podaných výpisov z daňového priznania.

98. Žalobca podľa výpisu z daňového priznania fyzickej osoby za rok 2007 mal v roku 2007 príjmy z podnikania vykonávaného podľa osobitných predpisov vo výške 2 662 329,- Sk. Jeho príjem v roku 2007 bol teda vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu podľa § 138 ods. 9 zákona č. 461/2003 Z.z. (97 200,- Sk).

99. Podľa výpisu z daňového priznania fyzickej osoby za rok 2008 zo dňa 19.06.2009, v roku 2008 mal žalobca príjmy zo živnosti vo výške 933 954,- Sk. Jeho príjem v roku 2008 bol taktiež vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu podľa § 138 ods. 9 zákona č. 461/2003 Z.z. (106 827,- Sk).

100. Sťažovateľ uvedené príjmy za rok 2007 a 2008 nespochybnil. Bolo teda preukázané, že príjmy podľa § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. ako samostatne zárobkovo činná osoba mal aj v roku 2008, v ktorom súčasne uzavrel pracovný pomer s prevádzkovateľom zdravotníckeho zariadenia (dňom 01.02.2008).

101. Podľa § 21 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z.z. hranica príjmu z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti alebo výnosu súvisiaceho s podnikaním a inou samostatnou zárobkovou činnosťou zistená na základe dodatočného daňového priznania alebo dodatočného platobného výmeru vydaného správcom dane je rozhodujúca na vznik a zánik povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia len vtedy, ak má vplyv na aktuálne nemocenské poistenie a dôchodkové poistenie. Zmena poistenia sa vykoná od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bolo predložené dodatočné daňové priznanie správcovi dane alebo, v ktorom správca dane vydal dodatočný platobný výmer.

102. Sťažovateľ v žalobe netvrdil, že by podal dodatočné daňové priznanie za roky 2007 a 2008, ktoré by preukazovalo, že nemal príjem uvedený v § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. Je potrebné zdôrazniť, že aj v prípade podania dodatočného daňového priznania alebo vydania dodatočného platobného výmeru by taká skutočnosť v zmysle § 12 ods. 3 tohto zákona mala vplyv na zánik jeho povinného poistenia najskôr odo dňa podania dodatočného daňového priznania.

103. Ako je uvedené v časti VI. tohto rozsudku, lekár ako fyzická osoba môže mať status samostatne zárobkovo činnej osoby podľa § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. nielen na základe licencie L1A, ale aj na základe licencie L1B (v spojení s povolením na prevádzku zdravotníckeho zariadenia).

104. Súčasne je potrebné opakovane zdôrazniť, že nie je vylúčené, aby taký lekár mal status samostatne zárobkovo činnej osoby aj z iného dôvodu, napr. na základe oprávnenia na prevádzkovanie živnosti alebo na základe inej skutočnosti uvedenej v § 5 písm. a/, b/, d/ až e/ tohto zákona.

105. Veľký senát považuje za správny názor senátu 9S, že povinnosť Sociálnej poisťovne skúmať pôvod príjmov poistencov - lekárov nemožno vyvodiť zo žiadneho ustanovenia zákona č. 461/2003 Z.z. Naopak, Sociálna poisťovňa v rámci zisťovania podkladov pre rozhodnutie o vzniku alebo zániku povinného poistenia vychádza z oznámenia Daňového riaditeľstva Slovenskej republiky podľa § 233 ods. 6 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z.z., resp. z výpisu z daňového priznania podľa § 228 ods. 1 a 2 tohto zákona. Ak by bolo zámerom zákonodarcu, aby Sociálna poisťovňa prešetrovala príjmy poistencov, musel by oprávnenie na takúto činnosť ustanoviť v zákone alebo zabezpečiť povinnosť Finančného riaditeľstva SR predkladať údaje Sociálnej poisťovni v takej kvalite, aby bolo možné na účely sociálneho poistenia príjmy poistencov posudzovať. Pokiaľ teda zákonodarca nevybavil Sociálnu poisťovňu oprávnením na zisťovanie príjmu, potrebným materiálным a personálnym

vybavením, možno dovodiť, že zákonodarca nepredpokladal výkon takejto činnosti Sociálnej poisťovne.

106. Ak teda lekár - držiteľ licencie L1A, prizná v daňovom priznaní príjmy z podnikania vykonávaného podľa osobitných predpisov [§ 6 ods. 1 písm. c/ zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov] vo výške vyššej ako je uvedená v § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., Sociálna poisťovňa nie je povinná skúmať, aká časť z týchto príjmov je čisto z činnosti na základe licencie L1A, ktorá okolnosť je pre posúdenie vzniku alebo zániku poistenia podľa § 21 ods. 1 právne irelevantná. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že aj v prípade, ak príjmy z podnikania vykonávaného podľa osobitných predpisov sú nižšie, ale v súčte s iným príjmom zo samostatnej zárobkovej činnosti, napr. zo živnosti sú v súčte vyššie ako predpokladá ustanovenie § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., poistenie vznikne, resp. trvá naďalej.

107. Z uvedených dôvodov veľký senát v konaní vedenom pod sp.zn. 1Vs/3/2019 dospel k záveru, že je potrebné sa odchýliť od záveru veľkého senátu vo veci sp.zn. 1Vs/1/2019, a že na druhú otázku, teda „či povinnosťou Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o vzniku alebo zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia poistenca - lekára, v zmysle § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý v spojení s § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. je posudzovať príjmy poistenca - lekára výlučne vo vzťahu k licenci L1A“ prijal túto odpoveď:

Povinnosťou Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o vzniku alebo zániku povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia lekára, ktorý je držiteľom licencie L1A, v zmysle § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý a § 179 ods. 1 písm. b/ v spojení s § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení nie je posudzovať príjmy lekára výlučne vo vzťahu k licenci L1A a nie je povinná skúmať, či všetky príjmy vykázané v jeho daňovom priznaní v príslušnom zdaňovacom období sú príjmami lekára, považovaného za samostatne zárobkovo činnú osobu (SZČO) podľa § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z.

Ak taký lekár v daňovom priznaní priznal príjmy, považované za príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa osobitného predpisu alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou (§ 6 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov) ide vždy o príjem SZČO a nie je právne významné, či tento príjem fyzická osoba dosiahla z titulu jej statusu podľa § 5 písm. c/ alebo aj podľa § 5 písm. a/, príp. písm. b/ alebo d/ zákona č. 461/2003 Z. z. v znení platnom do 31.12.2010.

108. Odpovede na prvú a druhú otázku prijal veľký senát pomerom hlasov 5:2.

X.

K porušeniu základného práva na inú právnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky účastníka správneho konania

109. Pokiaľ ide o výhrady senátu 9S k odpovedi veľkého senátu na tretiu otázku, tieto výhrady sa netýkajú samotného znenia odpovede vo výroku uznesenia sp.zn. 1Vs/1/2019, keďže smerujú len voči odôvodneniu odpovede, teda samotná odpoveď na tretiu otázku sporná nebola.

XI.

110. Veľký senát najvyššieho súdu z uvedených dôvodov považoval právne posúdenie veci krajským súdom za správne, a preto kasačnú sťažnosť žalobcu zamietol ako nedôvodnú.

111. O náhrade trov kasačného konania veľký senát rozhodol v súlade s § 486 ods. 1 v spojení s § 167 ods. 1 SSP, lebo sťažovateľ v tomto konaní nebol úspešný.

112. Toto rozhodnutie prijal veľký senát pomerom hlasov 7:0.

Poučenie :

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.